

Razstava v Plovdivu.

X.

Še mnogo bi imeli omeniti o tej razstavi, ki je Evropo prav za prav še le seznanila z bolgarskim narodom. Ker je pa leto že pri konci in moramo svoj spis končati, hočemo le prav ob kratkem omeniti še nekatere stvari. Tako ne smemo pozabiti zrakoplavca Francoza Godarda.

Njegov zrakoplav La France je bil narejen od svile in je imel prostora 400 kubičnih metrov. Napolnili so ga z vodenjem. Godard je imel vso pripravo za proizvodnjo vodenca. Za popolno napolnjenje velikega zrakoplava, potrebovalo se je 12 ur. Godard je bil prvi, ki je v Bolgariji se vozil v zrakoplavu in je zatorej imel vselej veliko število gledalcev. Obiskovatelji razstave posebno domačini se niso ničemur bolj čudili, kakor temu zrakoplavu. Prvi pot sta se z Godardom peljala v zrak tudi dr. Genadejev, glavni urednik „Balkanske zore“ in pa razstavini arhitekt Majer.

Jako zelo so se Bolgari zanimali za nemški pavilijon. Nemčija se je jako mnogobrojno udeležila plovdivske izložbe. Nemci so jako dobro spoznali, da Bolgarija utegne postati važno trgovišče za izdelke njih tovarn. Tu se je v praksi nekako videl znani nemški „Drang nach Osten“. Če tudi so Nemci s svojimi izdelki poviševali razstavo, ali vendar nas Slovanov to nikakor ne veseli, če vidimo, kako Nemeč povsod mej Slovani si gladi pot svojim izdelkom. Vprašati se moramo, ali bi Slovani ne mogli vseh teh izdelkov sami izdelovati, katere nam vsiljujejo tujci, ko bi slovansko vzajemnost prenesli izza miz, pri katerih se pije, v prakso. Slovanska zemlja je velika in razni kraji imajo različna podnebja in kaj različne narodnogospodarske pogoje. Lahko bi torej vse proizvajali, da je mej nami nekoliko več podjetnega duha. Toda žal, moramo reči, da izvzemši Bolgare in Čehe vsem Slovanom pravega podjetnega duha manjka.

Pa povrnimo se k nemškemu paviljonu. Vsi bolgarski listi so jako hvalili posebno nemške stroje, da so solidno narejeni in tudi kaj točno delujejo. Velika tovarna za železne izdelke v Devinu je razstavila raznovrstne železne stroje. Mej drugim si tu videl stroje za trenje kamenja, mlenje cementa in mavca, cela zbirka ročnih in vodnih mlinov za žita, potem pa modele za razne vojne priprave, tako za železne trdnjavske stolpe. Ta tovarna je jako znana in je tudi po mnogih razstavah že bila odlikovana. Vedno ima po kacic 4000 delavcev, potem 10 parnih kladivov in 14 pečij za topljenje železa.

Druga tovarna tudi iz Devina je pa razstavila razne gonilne stroje. Od te druge tovarne dela slove že kacic trideset let. Gonilni stroji pripravljeni so za poljedelstvo, obrtnijo, za električno razsvetlavo. Skoro v vseh večjih mestih v Nemčiji gonijo devinski gonilni stroji elektrodinamične stroje za električno razsvetlavo. V tej tovarni je 7 strojev dela 1000 delavcev.

Ernest Kirschner iz Lipsije je razstavil stroj za žaganje lesa. Z nenavadno hitrostjo ta stroj odreže 12—15 desk iz lesenega bruna, kakoršne debelosti se le hoče.

Potem je ta tovarna razstavila še druge stroje za obdelavanje lesa, ki so v prvi vrsti seveda zanimali mizarje. Nadalje je pa bilo tukaj še več družih firm, ki so razstavile druge stroje. Sploh je v tem paviljonu bilo videti skoro vse stroje, o katerih se je nadejati, da bodo našli kupce v Bolgariji.

Kmetijski stroji so pa posebne bili videti v paviljonu K. A. Vakara. Vakaro je plovdivski trgovec in posebno v Bolgariji zastopa razne tuje tvrdke za kmetijske stroje. Ta Vakaro je rojen Italijan, ki se je že pred leti naselil v Plovdivu in se že skoro popolnoma pobolgaril. Videti so bili raznovrstni plugi, brane, sejalni, mlatilni stroji, potem stroji za košnjo in žetev. V tem paviljonu bili so opaziti izdelki tudi neke češke tvrdke. Največ izdelkov je pa bilo od francoskih, angleških in ameriških tvrdk. Z natančnejšim opazovanjem teh strojev, si si mogel nekako predstaviti francosko, angleško in ameriško kmetijstvo.

Izmej domačih paviljonov je tudi še pohvalno omeniti varnenski pavilijon, ki je bil ravno tako kakor ruščuški jako lepo zgrajen. Vse občine varnenskega okrožja so se jako potrudile, da so bile dostojno zastopane v Plovdivu. Ta pavilijon je bil ves zgrajen v Parizu, potem pa pripeljan v Plovdiv. Razstavo v paviljonu je pa uredil varnenski gimnazijski profesor Mitov. Pavilijon in uredba razstave je vkupe stalo 4000 frankov. Pavilijon je imel dva vhoda. Severni vhod je bil na levi strani glavnega pavilijona, južni vhod je pa bil od tatarbazardske krčme. V sredi pavilijona je bil lep vodomet, okrog olepšan s kameni raznih barv. Na vsaki strani sta bili po jedna piramida iz mila. Jedna je bila od tvrdke Rizov, druga pa od bratov Fortunovih. Potem so bile okrog vodometu še piramide steklenic raznih vin, likerov in podobnih pijač. Najbolje vino sta imela razstavljeno Anton Nedjelkov iz Karabataka in Nikola Bojev iz Varne.

Za temi piramidami je stal majhen parni stroj, delo Gregorja Kosova, katerega je bila poslala vlada na višje obrtno učilišče v Kamenico na Saksonskem, da se je izobrazil v mehaničnih znanostih. Ta stroj je bil pripraven za učno posobje kake šole in se je menda tudi oddal v tak namen. Bilo je pa tudi razstavljenih veliko posebno lepih poljskih pridelkov.

Na južnem delu pavilijona je pa bila lepa zbirka raznovrstnih ženskih noš v kaj lepih živih barvah.

Varnenski mestni svet je pa bil razstavil načrt za bodoče mestno kopališče in pa za park, ki ga misli prirediti. Ta načrt je jasno pokazal veliko skrb mestnega načelnikstva za olepšanje in povzdigo mesta, katero ima že po svoji lepi legi ob Črnem morji lepo bodočnost. Jedna tiskarna je izločila razne dela svoje stroke, posebno lepe naslovne listke za vinske in likerske steklenice. Najraznovrstnejši rokodelci so tu imeli razstavljeno svoje blago. V vsem je bil videti okus in napredek. Ta pavilijon je vsakega prepričal, da se bode narod okrog Varne lepo razvil, zlasti mesto se pa še nenavadno povzdignilo, ako ne bode kacic posebnih ovir. Prebivalstvo se odlikuje z mnogimi vrtilinami, posebno z nenavadno marljivostjo.

Velezanimiv je bil pa svoji vnanjosti in notranjosti tudi pavilijon vzhodne železnice. Ta pavilijon je imel jako lepo zgradbo, za katero so napravili načrt inženirji te železnice. V pavilijonu so razstavljeni raznovrstni brzojavni aparati in železniške priprave, poleg tega pa tudi mnogo statističnih tablic, katere najboljše kažejo, kacega pomena da je ta železnica za bolgarsko državo. Preobširno bi bilo, ko bi hoteli popisati, kaj se je vse videlo v tem pavilijonu. Posebno zanimiv je bil električni aparat, ki služi v to, da strojevodja ve, če je kje poškodovan tir. Vse raznovrstne varnostne priprave so bile tukaj razstavljene. Ta pavilijon je gotovo jako povzdignil zanimanje za železnice.

Kakor je že v novejšem času pri razstavah navada, bili so tudi v Plovdivu mej razstavo razni shodi. Najpomembnejši je bil velik shod kmetovalcev in obrtnikov. Na tem shodu se je posvetovalo o tem, kako bi bilo mogoče povzdigniti vse panoge kmetijstva in obrtnije. Tu se je slišalo jako veliko dobrih in praktičnih nasvetov, kakor so praktični že Bolgari sami. Ker je pričakovati, da bode vlada uvaževala te nasvete, gotovo ta shod ne ostane za narod bolgarski brez dobrih posledic. Narod, ki je v tako neugodnih časih, kakor jih ima bolgarski sedaj, se toliko popel, da je mogel svetu pokazati tako razstavo, se ne bode pogubil, temveč bode vedno lepše in hitreje napredoval. Mi pa svoj popis končujemo z željo, da bi razstava našim bratom ob Stari Planini rodila mnogo dobrega sadu.

Kaj bode z novim denarjem?

O vpeljavi nove veljave smo že govorili nekajkrat v našem listu in stvar pojasnili našim čitateljem. Poprej smo seveda razpravljali pred vsem, bode li nova veljava v korist prebivalstvu ali pa v škodo. Sedaj se nam o tem ne zdi več potrebno toliko razpravljati. Vvedenje nove veljave je skleneno in mi dobimo novi denar, to je dognano. Zato hočemo nekoliko spregovoriti, kako bode z novim denarjem sploh.

1. Novi denar se je vvedel, da se naredi večja stalnost v veljavi našega denarja. Poprej smo imeli mi srebrno veljavo, večino drugih evropskih držav pa zlato. Ker se cena mej zlatom in srebrom vedno menja, tudi razmerje vrednosti našega denarja k tujemu ni bilo vedno jednako. To je bilo jako neprijetno za tiste trgovce, ki imajo kupčijo z inozemstvom. Vplivalo je pa tudi na prvotne pridelovalce blaga, ki se izvažajo v inozemstvo. Tudi naš kmet je čutil slabo stran te nestalnosti v denarni veljavi. Državniki so že dolgo čutili to neugodnost in mislili, kako bi se jej odpomoglo. Dali so bili kovati cekine v zlati veljavi po 8 in 10 gld. ali 20 in 10 frankov. To sredstvo pa ni pomagalo, temveč je razmere prej še bolj zmedlo, ker smo potem imeli dvojno veljavo

zlato in srebrno. Da še neugodnosti te zmešnjave nismo še bolj čutili, pripisovati je temu, da v notranji promet ti cekini sploh niso prišli.

2. Nova veljava bode zlata in denar bi torej tudi imel biti zlat. Ves denar se pa vendar ne da izkovati iz zlata, ker je predrago. Jeden sam kilogram zlata velja 1640 gld. Za 10 gld. ga dobiš košček kakor je dvajsetica. Kako malo ga je še za jeden krajcar ali pa vinar, komaj kot drobno peščeno zrnice. Ker torej samo zlat denar ni mogoč, bodo kovali denar iz zlata, srebra, nikla in bronca. Ves ta denar bode pa postavno veljal za zlat denar. Če ga bodeš imel večje vsote, bodo državne blagajnice zavezane zanj dati zlatega denarja.

3. Imeli v vsem bomo sedem vrst novega denarja. Zlat denar po 20 in 10 kron, to je po 10 in 5 goldinarjev, potem iz srebra krone po 50 kr., iz nikla, ki je po vnanjosti jako podoben srebru pa denar po 20 in deset vinarjev ali 10 in 5 krajcarjev in iz bronca denar po 2 vinarja in po vinarji ali po krajcarji in po pol krajcarja. Krona bode torej imela sto vinarjev. Računstvo z novim denarjem bo torej ravno tako pripravno, kakor je računanje s sedanjim denarjem. Zlat denar po 20 kron bode imel velikost sedanje dvajsetice, denar po 10 kron pa velikost sedanjega krajcarja. Srebrne krone bodo po velikosti podobne sedanjim četrt goldinarjem, samo da bode v njih boljše srebro, nego je v četrt goldinarjih. Niklast denar po 20 vinarjev bode imel velikost sedanje dvajsetice, po 10 vinarjev pa velikost sedanjega krajcarja.

4. Naš goldinar velja torej dve kroni, naš krajcar dva vinarja. Srebrni goldinarji ostanejo še več časa v prometi, drug denar se bode pa preklical. Srebrnjaki po dva goldinarja in pa četrtgoldinarji že s 1. dnem aprila pridejo iz prometa. Poslednji zlasti zaradi tega, da jih ljudje ne bodo zamenjavali s kronami.

5. Štacunarji nas ne bodo mogli goljufovati z novim denarjem. Za dve kroni bode kupil toliko, kakor za jeden goldinar. Za zemljo, ki sedaj velja 2 kr., bode potem dati štiri vinarje. Ker je proračunanje našega denarja tako lahko, ne bodeš takih zmešnjav, kakor so bile 1858. leta, ko se je bil preklical prejšnji konvencijski denar, katerega goldinar je imel 60 kr., in se bil vvel sedanji denar. Nekaj časa ostane še sedanji denar, razen gori omenjenih dveh vrst srebrnega denarja v veljavi in vsakdo lahko plača s starim ali pa z novim denarjem. Polagoma bode seveda sedanji denar izginil iz prometa.

6. Davkarije, hranilnice, posojilnice bodo sprejemale novi in stari denar. Namesto 10 gld. davka se bode v novem denarji plačalo 20 kron. Menica za 100 gld. v starem denarji velja v novem denarji 200 kron. V hranilnicah in posojilnicah ostanejo stare knjižnice, le polagoma se bode vse proračunilo na nov denar. Pri zemljiških knjigah vse